

מסורת הש"ס

(א) לעיל ק"ג, (ב) נקמן קכ: (מסות 5), (ג) יבמות (מ, ט), (ד) יבמות (ז, טז), (ה) נעמד ע"כ אין אלא איין ועמי"ש המי"ע סי' רטו ס"ק 6 וע"ע בע"ק ע"ן, (ו) במדבר כ"ז.

תורה אור השלם

1 וכל בת ירשת נחלה ממשות בני ישראל לאחד ממשפחת מטה אביה תהיה לאשה למען יירשו בני ישראל איש נחלת אביו: במדבר לו ח 2 ואל בני ישראל תדבר לאמר איש כי ימות בן און לו והעברתם את נחלתו לבתו: במדבר כ ח 3 ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאשה: במדבר כ ט

הגהות הב"ח

(א) גמ' לר' יהודה ברבי שמעון: (ב) רשב"ם ד"ה עיין וכו' מן כלל וכו' נכ"ל ומינה וכלל מנחק: (ג) תוס' ד"ה ען גמ' וכו' דמיניס לא הוה ידעין: כ"ז ע"ל ע"ק ק"ג מ"ש הוסי' בדי"ה ל"ס ע"ש יבוס:

מוסף רש"י

ובני אחות. וישן אחי אמן, ולא צנוה אחות. ודפישינן לקמייהו (ר"ל ק"ג) למאי הלכתא. ממשט להו, הוה וכו' וירשת אחי אמן, שהי הוה יורשת אחי אמן, שהי הוה עומדת לירש אחי אמן, שהי האשה יורשת את אחיה במקום אביו (א) (שם). לקדם שקדמו הניס צנוה לירש את דודיהו, דליפני מירשה לאחיהו דהני קודם לנת (שם). אין לו עיין עליו. מ"ל למכתב וכו' וכו' כדמתיקן קדושין (ד). אן כסף, וכמו מ"ל וכו' מ"ל כסף, וכו' וכו' כסף אין למירשה עיין עליו אם יש לו ען בעולם (יבמות כב).

מוסף תוספות

א. דבת ויבת הבת (הבת) מקימה שם ואח אינו מקום שם אלא צריך לייבם. תוס' לעיל ק"ג ד"ה (ק"ג).

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

איתביה כו'. הכי נמי מצי למפרך מרישא דקתני האיש את אמו נוחל ולא מנחיל אלמלא אין האם נוחלת את בנה אלא דעדיפא ליה לאותוביה מסיפא דקתני צהדיא מנחלת ולא נוחלת וקשיא ליה לרבי יהודה דלמר יורשת: משנתנו איני יודע מי שנאה. דלינה עיקר

היא גופה קשיא כלקמן דפרקיין ומנא דידן מה נפשך כו' והלכך כיון דשמעיין ליה דדריש היקשא דמטות כדלמריין לעיל בפירקין (ד' ק"א). להקדים הבן לצנא צנכסי האם הכי נמי הוה מצי לאקושי ולמימר דירשת את בנה: דלא דריש. היקשא דמטות כדלמריין לעיל [שם] דלמד הבן ואחד הבת שוין צנכסי האם דלא מקיש מטה האם למטה האב: לא מיוסוקמא רבי וצריה. דליכא למשמע ממתני' דהבן קודם לנת צנכסי האם: ומני עלה בני אחות ולא צנוה אחות. והא צרייתא אינה מוספת על המשנה אלא מפרשה היא דדוקא נקט מתני' בני אחות למימר שהבנים נוחלין את דודיהן ולא הבנות כל זמן שיש בן לפי שהבנים צאיין לירש את דודיהן מנכח אכסם שהיתה אחותן כדלמריין (ו) ואם אין לו אחים ודרשינן לקמן עיין עליו דבן אחין צנכוס אחין קאי וה"ה דבן אחותו צנכוס אחותו קאי וכמי שאמרו מוחזקת דמי והן צאיין לירש מנכהו וסבירא ליה דבן קודם לנת צנכסי האם אבלי לר' זכריה כן הקצב הבנים הבנות יירשו כאלה את דודיהם דמנח אדם קא ירמי וסבירא ליה דבן ונת כי הדדי ירמי צנכסי האם: וסנא דידן מה נפשך. כלומר מה הוא דעמו דסבירא ליה דמתי בן קודם לנת צנכסי האם דקתני האיש את אמו ולא הבת את אמה ונפקא ל' לעיל היקשא דמטות וסבירא ליה דאין האשה יורשת את בנה דלהכי לא דריש היקשא דמטות מה נפשך דמקיש שיקודם הבן לצנא צנכסי האם וכו' דלמר קרא וכל צת יורשת נחלה ממשות וגו' והוה מצי למכתב וכל צת נחלה וכתיב יורשת למימרא דוקא יורשת שני מטות אבלי אינה מורשת לשני מטות אם מתה היא אלא אחד מהם דהיינו אב דאין האם יורשת. ורבינו חננאל דייק מ"ס דמטות מקצת שני מטות הוא דירשת ואינה מורשת כגון אם שאין האם יורשת צתה והוא הדין לצנא דעל כרחק האי מ"ס לדיוקא דידיה אמה דאי לגופיה לאשמעינן דצירושא אחד משני מטות מיירי לשמוק קרא מיניה ולא לכתוב לא מטות ולא מ"ס והוה אמינא דלכל אשה אומר רחמנא שלא מנשא לשבט אחר

קטו. בין הבן ובת הבן ובן בת הבן

בין הבן ובת הבן ובן בת הבן מנין תלמוד לומר אין לו עיין ע"י. ואל"ת תיפוק ליה דבני צניס הרי הן כבנים כדלמר בפ' אלמנה (יבמות דף ע"ג). דזרע וזרעה לא לריך קרא דבני צניס הרי הן כבנים וי"ל דהתם דכתיב וזרע אין לה מורע משמע בני צניס כדמשמע בפ' ד' מיתות (פאהרין דף סד: ושם)

גבי מעביר צנו וצמו צנאש דקאמר אין לי אלא צנו וצמו צנ צנו וצנו צמו מנין ת"ל ומורעך אלמלא דמלשון זרע משמע בני צניס וליכא למימר דהתם מיתורא דריש דל"כ הוה ליה למדרש איפכא דקרא ומורעך כמזב צרישא אצל מצנו וצמו לא משמע ליה התם בני צניס הלכך הכא דכתיב צנ איצטריך לרביי צנו וצמו וממאי דכתיב (ויקרא י"ח) ערות אשה וצמה לא מגלה את צת צנה אשה רחיה מדאיצטריך לכתוב צת צנה דבני צניס לא הוו כבנים דליכא למימר דאי לא כתיב צת צנה הוה אסרינן עד סוף כל הדורות משום דבני צניס הרי הן כבנים ואל"ת כיון דאין בני צניס כבנים מנלן גבי יצום דפוטנר צנ הבן מייצום וכי מיינא דנפקא לן מאין לו הא איצטריך לרבות ממוז וי"ל דשקוליס הם ויצאו שניהם אי נמי דצן הבן נפקא לן מלא ימחה פרט לזה שאין שמו מחוי וקשה לרשב"א דלמאי איצטריך הכא קרא דבני צניס קודמין לאחין תיפוק ליה מדלענין עיין בני צניס וצניס כי הדדי נינהו לענין נחלה נמי כי הדדי נינהו וי"ל דהכא איצטריך דצן הבן או צת הבן יורשין עס בני המת או צת הבת עס הבנות דמייצום לא הוה ידעינן (ו) אלא דעדיפא מאל"ת ולר"י נראה הא דבני צניס כבנים גבי יצום מנחלה הוא דקיימא לן ולא מהקן טעמי דפרישית

לעיל ואם תאמר ומנלן דקידושין (דף ד. ושם) דהא גבי יצום (יבמות ד' כב:) לריך רבוי וכן גבי צת כהן נמי איצטריך קרא לזרע פסול וליכא למימר דנפקא לן מואין לו דשקולין הם או משום דיצום צנוה מלא רחמנא וגבי יצום איכא רבויא דאי איצטריך דרשא להכי אמאי פריך בפ' שני דיבמות (דף כב: ושם) יורשו ומתמא לו פשיטא ויש לומר דזרע משמע כשר לך איצטריך גבי צת כהן רבויא אבלי צנ משמע נמי פסול והא דאיצטריך גבי יצום לרביי צנ פסול היינו משום דה"א גילף אחוה אחוה מצני יעקב דכשרים ולא פסולים דמאי טעמא נמי אמר התם דה"א שאח פסול אינו זוקק ליצום אי לאו משום דמלניו בקרא דצן פסול פוטנר ומדלענין מיפטר פוטנר מווקינן נמי זקיין: ונ"ע תוס' לעיל קט. ד"ה כיון: אפילו

צין שהיא יורשת מטה אחד צין יורשת שני מטות: באתנ"י צן קודם לנת לדינה אחותו לירש את יעקב וכן כל יוצאי יריכו של ראובן צת ראובן קודמין לדינה אחותו לירש את יעקב כגון מת ראובן חוק צנו קודם לדינה לירש נכסי אבי יעקב וכן צנו עד אלק דור כולן קודמין לדינה. ובגמרא מפרש טעמא מרמכדי אין לו עיין עליו: צת קודמת לאחין. ואם יש אב למת ג' או קודמת: אחין קודמין לאחי האב ואם יש להן אחות הן קודמין לאחות ויוצאי יריכה קודמין לאחי האב: כל הקודם צנוה. ומת יוצאי יריכו עומדין צנכוסו לירש אותה נחלה ולא שאר קרובי המת יורשין אותה אע"פ שקרובין למת יותר מיוצאי יריכו של זה: והאב קודם. לירש צנו או צמו שמתו לכל יוצאי יריכו דהיינו אחי המת וכבר נפקא לן צריש פירקין [ק"ט]. מוהעברת [במדבר כ] דהאב קודם לאחין. ודוקא מיוצאי יריכו אבלי יוצאי יריכו של צנו קודמין לכל אדם: גמ' ומה הבן. צנכוס שאין שם צן הבן: וכן של צת הבן. והוא הדין לנת של צת הבן אבלי לינא קלילא הוא דנקט אבלי לאו לינא קלילא הוא: אין לו עיין עליו. של מת אם יש לו צן או הבא מכהו של צן כגון יוצאי יריכו. וי"ד יתירא קא דריש דמצי למכתב אן צלא יו"ד דכתיב [במדבר כב] מאן בלעם והכי מפרשינן בקידושין (דף ד.) גבי וילאה חנם אין כסף [שמות כא]: עיין עליו. דהאי מת אם יש לו צת כלל (ו) וכלל וכיון דליכא יוצאי יריכה עובר ירך אמו הוא [גיטין ג:] ה

עין משפט גר מצוה

בב א מ"י פ"א מהל' נחלות הלכה ב סג ע"פ ז' טו"ע ח"מ סי' רעו ע"פ ז':

בב ב מ"י ע"ש הלכה ב ז ג טו"ע ע"ש ס"א:

רבינו גרשום

מנחילין ולא נוחלין. אלמא דהאשה אינה יורשת את בנה וקשיא לר' יהודה: איני יודע מי שנאה. דלא ידעינן תנאי דסבירא ליה כותיה: וליטא ר' זכריה בן הקצב היא דלא דריש מטות. דכאוקמי לעיל: שוין צנכסי [האם]. דלא מקמי' להו: ותנא דרין ממה תנאי דמאה האשה אינה יורשת בנה: אי דקדריש מטות. בין הוא דהאשה יורשת בנה כדאמר ר' יהודה לעיל אשה יורשת את בנה ובד' תורה כו': ואי דלא דריש מטות בן קודם לבת צנכסי האם מנין. דהא לעיל נפקא לתנא דרין מהתם דאמרי' שני התם דאמר קרא מטות מקיש מטה כו': לעיל דריש מטות כו': לעיל דריש מטה כו': לעיל דריש אשה יורשת בנה דשני הכא דאמר קרא וכל בת יורשת נחלה. דהבת יורשת ממון אמה מה שפנל לה מן אמה ואינה מורשת ממונה לאמה הוא הדין נמי לבן דיבני מורשת את אמו: דיבני סורי נחלות כן הוא כו' והעברתם את נחלתו כו' וירשתו וכו' נמי דריש בת והוא הדין נמי לכל הני קודמין לנחלה צריך לפשפש ולהקור ולעיין אחריהם אם יש להן יורשין מכל כחו ליתן להם נחלתו ואחיו נמי קודמין לכל לאחי האב צריך לעיין לכל הבאין מכה אחיו ליתן להן

(א) נראה דל"ל הל' מנחילין מנח

למן לעיל לר' יושמו.